

N

(Tot el text de la lletra N ha estat redactat per J. Gulsoy)

Na, V. En

NABAB, 'príncep musulmà de l'Índia', 'personatge que torna d'un país llunyà amb una gran fortuna', mot pres per les llengües occidentals del hindustani *navāb* 'governador, virrei', que pel seu torn fou pres de l'àrab *nūwāb*, pl. de *nā'ib* 'lloctinent', participi actiu de *nāb* 'suplir, reemplaçar'. Els *navāb* eren funcionaris alts de l'Imperi Indi del gran Mogol, i després fou el títol honorífic pres pels prínceps de l'Índia musulmana, de fastuosa riquesa. Comp. la documentació: angl. *nabob* (1612), fr. *nabab* (1653), port. *nababo* (1600), castellà *nabab* (DAcEsp., 1884) i en català Lab. 1888.

Nabar, nabera, V. nap Nabis, nabissera, V. avajó 15

NABLA, instrument músic molt antic; pres del grec $\nu\acute{\alpha}\beta\lambda\alpha$ id. □ 1.ª doc.: 1482 (DAg.).
Cultisme arqueològic i poètic.

Nacara o nacarra, nacarar, V. nacre Nació, nacionalment, nacionalista, nacionalitat, nacionalització, nacionalitzar, nacionalment, V. néixer

NACRE m., i les variants *nacra* i *nàquera*, 'mare-25 perla, substància dura, blanca, iridescent, que forma la capa interior de certes conquilles i serveix per a la fabricació de botons, estoigs etc.', 'nom donat a certes espècies de molluscs en què es cria la perla' etc., mot comú amb francès, italià, castellà i portuguès, probablement de l'àrab *nāqūr* (vulgar *nāqor*) 'corn de caça, caragol marí' o potser de l'àrab *naqra* (vg. *nāq(a)r*) 'tambor' (i potser també 'corn'), mot aquest darrer de la mateixa família que *nāqūr* i forma variant de *naq-qāra* 'tambor, timbal' (que per la seva part ha donat 30 el fr. ant. *nacaire* o *naquere* id., it. *nacchera*, i cat. ant. *nacara* o *nacarra*); del sentit de 'corn de caça' s'haurà aplicat a 'la conquilla de caragol marí que servia de corn', i després la substància. □ 1.ª doc.: 1361 «xv scarcells de nacre» 1 (Alart, InvLC).

En italià avui hom diu *madreperla* per a *nacre* (subs-

tància), i *nacchera* designa una espècie de mollusc, i en pl. són una espècie de castanyoles usades pels nois (Petrocchi), però *nacchera* en el sentit de 'nacre' s'emprava encara en el S. XVIII, i de l'antiguitat d'aquest sentit a Itàlia n'és testimoni la seva presència en els documents llatins medievals (Du C.); a Sardenya és viu com a nom d'un mollusc, i en sicilià *mnàccara* (o *nac-cara*) significa «piccolo chiocco di vetro con foro, che serve per collane, o ornamenti di generi di vestiario», ço és, fr. *jais*, cat. *atzabeja*, que evidentment fou una extensió del sentit originari de 'nacre (substància)'.² En italià antic fou ben conegut *nacchera* «strumento simile al tamburo, di suono, ma non di forma, e suonavasi per lo piu a cavallo», amb formes variants *nàccaro* o *nacchero*, abundantment documentat des del S. XIV. En francès *nacre* és femení [variant *nacle*, 1389; *nacre de perles* en 1599 etc.], però un exemple de *nacrum* que apareix en un document llatí de 1347 del Delfinat (Du C.) pressuposa l'existència d'una variant antiga masculina com ho és avui l'occità *nacre* (Mistral).³ Com a nom d'una mena de 'timbal', són freqüents en cants èpics i històrics francesos les formes *nacaire*, *naquere* (*anacaire*, *anacare*) etc.; en un text de Joinville es llegeix: «Lors il fist sonner ses tabours, que l'on appelle *nacaires* —» (God.);⁴ en occità existeix *nacari* 'timbal' S. XIV segons FEW XIX, 137. En castellà *nácar* es documenta primerament en Nebrija que dona «*nácar de perla*: margaritae callum»; Covarrubias (1611) l'entén com a 'la conquilla de la perla', accepció que admet encara DAut.; d'on el derivat *nacarones* «toutes sortes de *coquilles* luisantes et transparentes comme les nacles de perles» (Oudin); en referència a la substància i al seu color s'usa en diversos autors del S. XVII. El DAcEsp. dona la variant *nácara* 'nacre' com a antiquada amb la nota que és usual avui a Lleó; i DAut. inclou *nácara* com a «caracol marino», evidentment a base d'un exemple en F. de Olivares Murillo (1684), accepció que fou eliminada en les edicions posteriors de DAcEsp. a favor de 'timbal'.⁵ En portuguès *nácar* no deu ser molt antic [Bluteau, S. XVIII], però ho devia ser en gallec a jut-